

Leer over leer

door Tommie van Gelder

Inleiding

Het proces van het leerlooien is voor veel mensen een mysterie. In dit boekje leg ik daarom in het kort iets uit over de verschillende manieren van leerlooien.

Daarna beschrijf ik het proces van huid naar leer. Maar eerst wat definitives.

Wat is looien?

De term looien wordt in het algemeen gebruikt voor het conserveren van huiden. Er zijn verschillende manieren van looien die elk een ander product teweeg brengt met zijn eigen kenmerken en eigenschappen.

Wat is leer?

Tegenwoordig noemen we in de volksmond alles wat van huid gemaakt wordt leer. Echter officieel is leer de naam van een materiaal dat ontstaat bij een specifieke looimethode namelijk looien met tanine ook wel plantaardig looien genoemd.

Deze definitie van leer houd ik in dit boekje aan. Als mensen het tegenwoordig hebben over "echt leer" dan bedoelen ze er vaak mee dat het gemaakt is van echte dierenhuid. Het heeft verder geen betrekking op de looimethode.

Wat is tannine?

Tannine is een chemische verbinding die in veel planten voorkomt. Het zit ook in veel soorten thee, koffie en wijn. Als je deze drinkt, krijg je een droog gevoel in je mond. Dit wordt veroorzaakt door de tannine. Voor het plantaardig leerlooien wordt tannine vooral gewonnen uit de bast van bomen. Hierin zit een hoog gehalte aan tannine. Bovendien kun je de bast makkelijk in grote hoeveelheden verzamelen. De bast van wilg, eik, tamme kastanje, berk en spar worden gebruikt om leer te looien.

En hoe zit het dan met bont?

Bont is een geconserveerde huid met het haar er nog op en kan gemaakt worden door verschillende looi technieken. Het proces is dan hetzelfde met uitzondering van het verwijderen van het haar.

Verschillende manieren van looien

In de komende pagina's ga ik in het kort in op de verschillende manieren van huiden looien. De foto's die erbij staan zijn genomen van huiden als ze net uit het looiproces komen. Huiden kunnen altijd nog geverfd worden om ze een andere kleur te geven. Kleur alleen kan je dus niet gebruiken als determinatie methode voor het looi proces dat de huid gehad heeft.

Chroom

Chroom is tegenwoordig een van de meest gebruikte looistoffen. De kans dat je dus iets in huis hebt dat met chroom gelooid is is best groot. Het wordt onder andere veel gebruikt voor kleding. Denk maar aan: schoenen, tassen en jacks. Het proces verloopt snel waardoor het product een stuk goedkoper is dan bij andere looi technieken. Het nadeel is wel dat chroom schadelijk is voor mens en milieu.

Vet

Het conserveren van huiden met behulp van vet is één van de oudste conserveertechnieken die er bekend is. In het Nederlands noemen wij het eindproduct hiervan zeem. Zeem wordt tegenwoordig nog steeds gebruikt om de ramen te "zemen". Het is zacht en ademt goed waardoor het ook zeer geschikt is als kleding. Het is in de geschiedenis ook door veel volkeren daarvoor gebruikt. Denk maar aan de mocassins van de inheemse stammen in Noord Amerika. En onze Duits sprekende burens dragen het tot de dag van vandaag in de vorm van lederhosen. Het proces van het maken van zeem duurt slechts enkele dagen. Het kost wel heel veel werk waardoor zeem een duur en kostbaar product is

Tannine

Met tannine looien produceert het sterkste product wat van huid wordt gemaakt namelijk leer. Tegenwoordig wordt het nog gebruikt om riemen en zadels van te maken. Ook is dit het enige huidproduct waar figuren in gestampt kunnen worden. Het nadeel van deze looimethode is dat het looi proces veel tijd in beslag neemt waardoor leer een duur materiaal is

Aluin

Looien met aluin is redelijk simpel en snel. Aluin neemt de plek van het water over terwijl de huid droogt waardoor deze niet meer rot. Het nadeel is dat als de huid in contact komt met water dan kan het aluin uit de huid spoelen. Daarom wordt dit meestal alleen gedaan met bont die binnen voor de sier wordt gebruikt.

Overig

En om het verhaal nog wat ingewikkelder te maken worden verschillende looitechnieken soms ook gecombineerd om bepaalde kenmerken te krijgen.

Van dier naar leer

Ik leg in het kort uit hoe het looi proces met tannine verloopt van dier naar leer.

Stap 1: villen

Tijdens het villen wordt de huid losgesneden en losgetrokken van het lichaam van het dier.

Stap 2: vlezen

Er kunnen nog stukken vet of spierweefsel aan de huid zijn blijven zitten die worden er afgeschraapt met behulp van een bot schraap ijzer.

Stap 3: ontharen

Voor bont wordt deze stap overgeslagen.
Door de huid in een alkalische oplossing te leggen bijvoorbeeld water met kalk laten de haren los van de huid. Dit kan ook bereikt worden door de huid korte tijd te laten rotten.

Stap 4: Looien

De bast van bomen wordt verhit in een pan met water waardoor de tannine in het water gaat zitten. Eigenlijk een soort thee zetten. Daarna wordt de huid in de tannine thee gelegd.

Het kan maanden tot een jaar (afhankelijk van de huid) duren tot de huid verzadigd is met tannine en het dus veranderd is in een stuk leer.

Stap 5: soepel maken

Het leer wordt eventueel met vet ingesmeerd en dan uitgerekt en bewogen om de gewenste soepelheid te krijgen totdat het stuk leer helemaal droog is.

Stap 6: afwerken

Op het laatst worden eventuele gaatjes die ontstaan zijn tijdens het proces of die al in de huid aanwezig waren dicht genaaid.

Ook worden eventuele harde kantjes weggesneden.

En na veel werk en tijd heb je dan eindelijk een mooi stuk leer!

Wil je meer leren over leer ?

Voor meer informatie kan je terecht op www.vlierbushcraft.nl
Heb je vragen, tips of opmerkingen? Dan kan je me mailen
op info@vlierbushcraft.nl.

Auteur: Tommie van Gelder

Illustraties: studio bajo, 's-Hertogenbosch

